

A jól-lét erkölcsi válsága

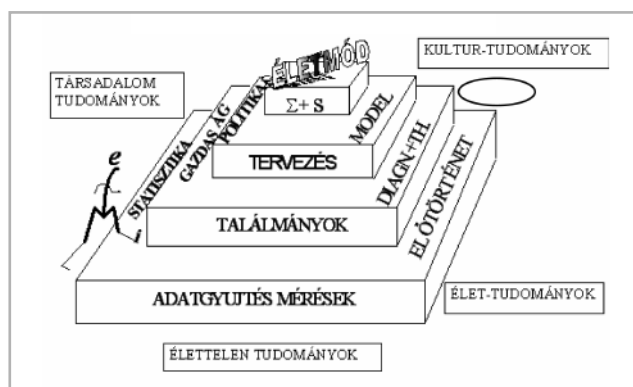
Dr. Naszlady Attila, IME Szerkesztőbizottság Tanácsadó Testület

Az erkölcs mintegy foglalatja az értékvalósító magatartásnak. Érték az, ami az egyén és a közösség számára kívánatos, fontossága elismert. Az értékek világa csak a szellem által látható, csak szellem képes arra, hogy értékeket valljon, vállaljon és valósítson. Az értékek szólfítására tud az értelem vezérelt szabad akarat állásfoglalással válaszolni: némelyeket céljá kítűzni, másokat elutasítani. Értékvállalás, szabad akarat, célkitűzés együttműködnek. A tudomány számára, a társadalomtudomány mellett, ez, mint kultúrtudomány különül el az élet-tudomány és élettelen-tudomány és társadalom-tudomány területétől (1. ábra).

Az erkölcsi világ az egyéni magatartásbeli illetve a közösségi viselkedésbeli kötelességek, lelkiismeret, felelősség – amely utóbbi az akarat szabadsága nélkül értelmetlen lenne – másra vissza nem vezethető valóságként jelennek meg számunkra. A részben felvilágosodás, részben elhomályosítás francia szellemi előkészítése óta tart napjainkban is az a nézet, hogy az erkölcs olyasmi, ami koroktól, helytől függően más és más, holott nem az erkölcs, hanem a betartása változik. A tízparancsolat fő tételeinek tartalma mindig mindenhol, tudattalanul is elfogadottak voltak főleg a tekintetben, hogy amit tilt, az elismerten rossz.

Többféle próbálkozás ismeretes az „erkölcsös megszászására”. Az erkölcsi pozitívizmus szerint koroktól, népektől függően mindig más és más a tilos és dicséretes (Umwertung der Werte: hogy lehetne általánosan kívánatos a hazudozás, szőszegés, árulás, gyilkolás stb. v. ö. Afrika, Ázsia civil harcai). Az etikai eudemonizmus szerint az a jó, ami élvezetes; ami korunkban úgy hangzik: erkölcsileg jó az, ami hasznos, előnyös önmagának (Spinoza, Hobbes), vagy a saját közösségnek (Comte), függetlenül attól, hogy ártalmas másoknak (v.ö. kábítószerek). Ezek nem tudják megmagyarázni, elfogadni a viszonzást nem váró vagy elfogadó részvételt, áldozathozatalt, jótékonyt stb. A kultúra haladása elmélete szerint a legfőbb érték mérő a tudomány, művészet, civilizáció gyarapítása (Fichte, Hegel, Wundt). Ám ez a kultúrjavakra szorító erkölcs nem a személy értéke; személytelenek, nem önmagukban értékesek, és nem feltétlenül tartanak lépést a közjával, sőt gyakran erkölcsi veszedelmet jelentenek (a „divatba” jött trágárság, erőszak, drogok, gyermekpornó stb.). Az etikai intuicionizmus (Hume, A. Smith) azt állítja, hogy az erkölcsi érzék dönti el mi a jó, vagy rossz. Ilyet azonban a gondos lélektani elemzés nem tud kimutatni, s azt sem tudja meghatározni, mi az erkölcsiség mértéke. Ez a szélsőséges szubjektívizmus lehetetlenné teszi a cselekedet felelősségbeli megítélését. Az etikai formalizmus (Kant) szerint az erkölcsiség lényege a kötelességtudat, mely egy egyetemes törvény (a priori) iránti tiszteletből fa-

kad és csak(!) abból, bármiféle mellékszempont (élvezet, haszon, „haladás”, jólét stb.) nélkül. Csakhogy az erkölcsi cselekedetben éppen a tartalom a lényeges, bár a forma sem mellőzhető. Jó cél sem szentesítheti a rossz eszközt (v.ö. XX-ik századi diktatúrák: hullahegyekről jobb a kilátás a jóléti népkonyhákra).

1. ábra
Az életmód összetevői informatikai rendszerben

Jelen világunk emberiségének életmódjára legjobban jellemző kifejezés a „jól-lét mindenáron” hajszolása. A jólét az az „anyagi helyzet”, mely része a jól-létnek, de ez csak akkor igaz, ha testi, szellemi, lelki, környezeti teljesen rendszerben (összhangban) levő állapotot jelent. A jól-lét egyrészt embertől független, másrészt embertől függő. A jól-létet zavaró, embertől független, élet-ellenes tényezők lehetnek pl. a járványok, genetikai károsodások; a technikai környezetünket romboló fizikai-kémiai katasztrófák, mint pl. a vulkánkitörések, földrengések; a gazdasági bajok, mint pl. a szárazság vagy árvizek, erdőtüzek, sáskajárás stb., amelyek ellen nem tehetünk, arra az egyik megoldás a humanista bölcsesség: viseljük méltósággal sorsunkat; a másik a keresztény kultúra tanácsa: belenyugvás a Gondviselésbe. Az embertől függőre viszont nagyrészt igaz, hogy „segíts magadon az Isten is megsegít”; ám a gondtalan élet azon is múlik, hogy miből csinálunk gondot. A kártékony eszmék és a háború persze kivétel. A primum vivere dein philosophari (előbb élni aztán okoskodni) elv értelmében az első, amiről gondoskodni kell, az egészség védelme. A második ennek kiegészítője, a technikai környezet. A harmadik a társadalom gazdasági – politikai szerkezete. Végül negyedik, a kultúra és ezen belül, sajnos jelentőségében is háttérbe szorult lelkiesség újra felfedezése (1. ábra). Mint látható az életmód piramison a kultúr-tudományok oldala „háttérbe szorul” a másik három mellett. Valóban, ahhoz, hogy művelhető legyen, a másik három előfeltétel.

Az egyre hangosabban és kiterjedtebben hirdetett tudás-alapú társadalom jövője mellől elfelejtették azt, hogy annak erkölcs vezéreltnek is kell lennie. Napjainkban pedig az is mind világosabbá válik, hogy mindezek mellett fontos, hogy amit bárki létrehoz az csak jóakarattal lesz valóban értékes és hasznos (knowledge-based, moral controlled, goodwill driven – egyre terjed az etikai szakirodalomban).

Ez utóbbi három egymással is szorosan összefügg. A tudásnak is erkölcs vezéreltnek és jóakarattal végzettnek, az erkölcsnek is tudásalapúnak s szintén jóakarátúnak, továbbá a jóakarattal is tudáson és erkölcsön alapulóknak célszerű lennie. Miért?

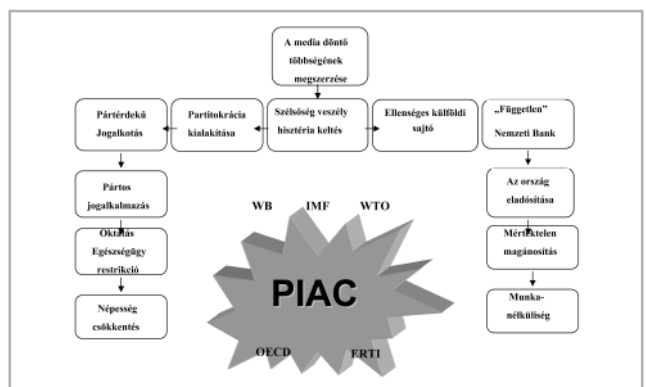
A tudás, erkölcs és jóakarattal nélkül rombolásra is kiválóan alkalmas. Erre időszerű példa a napjainkban kitört pénzügyi válság. A kezdetben kiváló, közhasznú neoliberális gazdasági tudás, elvesztve erkölcsi korlátait, egyrészt csalárd módon, gátlástalan haszonlesésből, nem létező pénzekeket hazudva csapott be tömegeket, másrészt a tömegek a félrevezető (disinformatív) hírverések (reklámok) hatására gátlástalanul harácsolták a hiteleket, ami globális méretű válsághoz vezetett (krízis a görög crinein = dönteni, kiválasztani, v.ö. endokrin szó). Ha a cselekvést megelőző döntés erkölccsel és jóakarattal párosul, akkor egyrészt kevésbé tévelyeghet el, másrészt nem torpan meg a fizikai valóság határánál, hanem tovább kutat a filozófia segítségével a metafizika területén, mint annyiszor az emberiség történelme során, jó szándékkal, és eredményesen (nem tapasztalható, de létező valók: eszmék, értékek). Jelen példában nem történhetett volna meg a bizalommal való visszaélés, ha a tisztesség eszméje vezérelte volna.

A neoliberális kozmopolitika pedig a „szociális érzékenység” propagandájának kábítószerével alakított ki nemzetemet, ahol ingyen csontlevest osztanak a még élő különféle nyomorgóknak: (homeless = otthontalan, roofless = fedél nélküli, rootless= gyökértelen). A piac önszabályozó képessége (neoliberális kapitalizmus) ugyanúgy megbukott, mint a hatalmi tervgazdálkodás (kommunista szocializmus). Az utóbbi azt véli, hogy jobban tudja, mi kell az embereknek a jól-léthez; az előbbieket viszont azt tartják, hogy mindenki tudja, mi kell neki (igényesség). A piac lehetne az a „hely” ahol eldől, hogy mit vennének az emberek, ha napjainkban a piackutatás a szükségletet mérné fel, nem pedig az eladhatóságot. Utóbbi ugyanis reklámfüggő, s mint igény, jóakarattal híján gerjeszthető. Az igény szubjektív szükséglet és csak az objektív szükséglet a valós igény. Információs körünkben megvolna a lehetőség, hogy valós adatok alapján szülessenek a szabályozó döntések és „kimenetel elemzések” (outcome analysis) mind a termelés, mind a kereskedelem vonatkozásában. A közérdekű piacnak kereslet vezéreltnek kell lennie, ehelyett az erkölcstelenül gátlástalan haszonlesés kínálat vezéreltté változtatta. Ebből keletkeznek azután a bizalom alapú hitel gazdasággal szembeni visszaélések; ezt meg gyanakvás alapú adórendszerű gazdasággal igyekeznek – a sok csalás miatt kétes sikerrel ellensúlyozni. Utóbbi a hatalom a közösségi érdekvédelemmel (társadalmi igazságosságra hivatkozva) igyekszik igazolni.

Mindkét változatban van tudás, de ha nincs mértéktartó erkölcs, akkor visszaélésekhez nyújt tág teret, és a szociális érzékenységnek hirdetett szándékából könnyen kirekesztődik a jóakarattal s csalássá, majd korrupcióvá (kleptokrácia) romlik. Ezt már Ábrahám Lincoln 1864-ben profétai módon előre látta: „A pénz hatalom békeidőben élőködi a nemzeten és összeesküszik ellene az ellenségeskedések idején. Despotikusabb, mint a monarchia; arcátlanabb, mint az autokrácia; önzőbb, mint a bürokrácia... A korporációk kerülnek uralomra és a korrupció korszaka köszönt ránk” [3].

Az áru piac még úgy ahogy átlátható lehetne, de a pénzpiac már alig-alig, főleg ha erkölcstelen módon, nem-létező (fiktív) pénzek is beforgatásra kerülnek. A pénz értékmérő, csere-, felhalmozási-, és spekulációs eszköz funkciói közé a Bretton Woods-i rendszer összeomlása, 1971 óta, odaszámítják a hatalmi eszköz funkciót is. Így válik a pénz a társadalompolitika uralkodó erejévé (pénzszoligarchia). Az adósság képző kölcsönöket uzsora kamatra adják gazdasági válságot előidézve. Ha nem a függőség fokozása lenne a cél, akkor a csőd közeli országnak csökkentenék, vagy fel függesztenék, esetleg elengednék legalább a kamatterheit, nem pedig emelnék a kockázat többletre hivatkozva. A kis kockázatú hitelképességű államoknak lehetne emelni, hogy kevesebbet kérjenek, több lehetőség maradjon a szegényebbeknek.

A számítógépes látszólagos valóság erre a területre is betört. A globalizáció csak még tovább nehezítette az átláthatóságot és a szociális biztonságot. A termelő tőke az olcsóbb munkaerő felé vándorol s hűlt helyén munkanélküliség sokszorozódik. A pénzuralmi (arany nélküli „aranyborjú”) rendszer a 2. ábrán látható folyamat szerint működik:

2. ábra
A pénzuralmi rendszer (IMF: Nemzetközi valutaalap; WB: Világbank; WTO: Világkereskedelmi Szervezet; OECD: Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet; ERTI: Eu. Iparmágnások Kereskedelmi Szervezete).

Ebben érhető tetten nemcsak az egyes vétkek, hanem a bűn struktúrája (II. János Pál [7] A társadalom rétegei közé érdek-ékeket verni (kalapács) s a felbukkanó, megítélésük szerinti leleplező ideológiai „vadhajtásokat” kíméletlenül kiirtani (sarló)). A nemzetköziség nemzetietlenséggé fajult.

Az erkölcs tudás és jóakarattal nélkül szabályok kényszerét jelenti (fundamentalizmus – v.ö. globális méretű moszlim terrorizmus, mint politikai válságjel) ám a közjót – ami igaz-

ságosság + béke – segíti elő, ha tudáson és jóakaraton alapul. Ha ugyanis azt állítják, hirdetik, hogy az erkölcsöt mindenki megszabhatja magának, holott éppen fordítva: a jóakarátú erkölcsnek kell mindent megszabnia, akkor anarchiába torkollik mind az egyéni, mind a közösségi élet.

A jóakarátú tudás és erkölcs nélkül félresikló lehet (pl. „majomszeretet”); pedig fontos, hogy a jó tudása helyes irányt mutasson, az erkölcs meg azért, hogy erőt adjon a jó irány fáradhatatlan megtartásához (pl. gyermeknevelés következetesen). A „jó” könnyű és gyors cselekvésre való képesség az erény. A „jó” az egyén életében az, ami elősegíti saját magát és hatókörét tökéletesítő képességek kibontakozását, a közjót pedig az igazságosság és béke érdekében való cselekvés segíti elő. Ezek egyéni és közösségi értéke vitathatatlan. Viszont az is nagy igazság, hogy senki sem tud nagyobb pusztítást végezni, mintha egy buta ember még szorgalmas is. A csupán jóakarátú igyekezet – pl. megfontolatlan segélyezés ingyenélők tenyésztésére a munkavégzők rovására – szociális válságot eredményez. Az értéktermelő munka – földművelés, bányászat ipar – leminősítése az értékközvetítő kereskedelemmel vagy még inkább a spekulatív haszonleséssel szemben jelentősen hozzájárul a munkanélküliséghez, mely már nem konjunkturális, hanem strukturális. Rossz a gazdasági rendszer, ha nem jut minden munkaképesnek munka.

Korunk közigazdaszai egyre jobban kezdenek ráébredni a gazdasági filozófiák hibáira (M. Friedmann, Soros Gy., Kosztolányi A., D. Korten, J. Rifkin, K. Popper, Bogár L.). Ezért kerül újra előtérbe a szociális piacgazdaság fogalomrendszere és újraélesztése iránti közakarát. A II. világháború utáni igen sikeresnek mondható németországi példa (W. Röppke, K. Adenauer és L. Erhardt szociális piacgazdasága („ordoliberalizmus”) tanulságait ismét tanulmányozni érdemes. „Szabadság lehetetlen legmagasabb rendű morális kötések nélkül” [4].

David Korten szerint: „a kereskedelem növekedési üteme kétszerese a termelés növekedési ütemének” [5] vagyis az értékforgalmazással szemben az értéktermelés háttérbe szorul. Ezt rendbe kell tenni. Az „ordo” helyreállítása ma a zöld gazdaság, a megújuló (pl. helyi geotermál, szél, ill. központi atomerőmű) energia, a helyi gazdálkodás (kereskedelem közvetlen termelői értékesítéssel, akár helyi bank és pénz), a vízgazdálkodás (öntözés, gyógy-és termásvíz, túrizmus) fejlesztését jelenti. Különös gonddal kell kiválasztani irányítónak azt, aki kiválik, végrehajtónak meg, aki bevállik. A jelenlegi „munkamegosztás” olyan, hogy a vezető képesítése szintje fölött, de erején alul dolgozik, míg a beosztott képesítése szintje alatt, ám erején felül. Ezt is visszájára kell fordítani (szubszidiaritás).

Az európai országok csatlakozási törekvése az Európai Unióhoz alapjában véve gazdasági indíttatású. A jól-lét bővülését várják tőle, de a globalizátorok a jól-lét kulturális-lelki összetevőiben sem akarnak különállást engedni. Csak-hogy az európaiság keletkezésének eredeti, három fő összetevője: a görög kultúra, a római civilizáció, és a keresztény erkölcsiség nem hagyható figyelmen kívül. Továb-

bi fejlődése pedig a kolostorok, kastélyok, kunyhók műve volt (G. Rumi). Ma viszont a hatalom, a pénz és a szervezkedés jelenti a meghatározó viszonyokat. Hol van már az „ora et labora” jelszava, melyből látszott, hogy a munka nem lehet robot. Hanna Arendt (1957): „Előttünk áll a lehetőség, hogy a munka társadalmából kifogy a munka. Az egyetlen tevékenység, amihez eddig az egész társadalom értett. Mi lehet ennél végzetesebb?” [6]. Jean-Yves Calves S.J. (1997): „A munka civilizációja felé kell haladni. A munkát az értékrend egyik központi elemeként kell kezelni. A munkának nem csupán a megélhetés forrásának kell lennie, hanem kiteljesedésnek, alkotásnak, és embertársaink érdekében végzett szolgálatnak.” [7]. Jürgen Habermas, aki önmagát módszeres ateistának határozza meg: „A kereszténység nem más, mint a végleges megalapozása a szabadságnak, lelkiismeretnek, emberi jogoknak, és a demokráciának, a nyugati civilizáció ismérveinek” [8].

Ezen elvi megalapozás után felvetődik a kérdés, hogyan érhető el a jól-létet jelentő életmód. Meghatározás helyett vegyük sorra a fenti életmód-piramis négy oldala szerinti alkotókat.

AZ ÉLET VÉDELME TÉMAKÖR

Az egészségvédelemben igaznak s így jónak bizonyul az a tudás, mely segít megelőzni a betegséget (geneticus projectio, preventio), megőrizni, vagy gyógyítással helyreállítani (curatio) az egészséget, illetve legalább csökkenteni a bajt, és visszaadni, vagy javítani az erőnlétet (rehabilitatio), valamint meghosszabbítani az életet. A kutatások és alkalmazások felsorolászerűen az orvosegyetemek tantárgyai. Persze itt is nélkülözhetetlen az erkölcs-vezéreltség, mert a siker utáni hajsza – pénz, hírnév – gyakran csalásra készíti a kutatók egy részét. 2009-ben került közlésre az alábbi beszámoló:

2008-ben jelent meg összefoglaló a Nature nagytekintélyű szaklapban arról, hogy „605 amerikai intézményben dolgozó 2021 kutató közel kilenc százaléka állította, hogy tanúja volt lehetséges tudományos rosszhiszemű magatartásnak az elmúlt három évben. A 192 kutató, akik azt állították, hogy rajtakapták kollégájukat csalás közben, összesen 265 különálló esetről számoltak be, és az etikai vétségek közül többet megdönthetetlen bizonyíték is alátámaszt. Ezen állítólagos tettek kevesebb, mint 60 százalékát jelentették azonban az érintett intézményeknek, és még ennél is kisebb százalékuk került az amerikai Tudományos Integritás Hivatala (ORI) elé. Az ORI csapata Sandra Titus vezetésével úgy számolt, hogy legalább 2325 lehetséges tudományos csalást (de legalábbis rosszhiszemű viselkedést) vesznek észre munkatársak évente azon körülbelül 155 000 kutató között, akik az Országos Egészségügyi Intézettől (NIH) kapják pénzügyi támogatásukat.” [10].

De napjainkban a „halál kultúrája” (pl. az eutanázia, vagy az önkényes magzatgyilkosság abortus, valamint a kísérletes emberi embrió pusztítás) gátlástalan gyakorlata terjed. Eközben minden statisztika azt mutatja ki, hogy a közvélemény az életet legfőbb értéknek (tartja?) jelenti ki. Azt hi-

szem ezt saját életükről állítják. Tudathasadásos vélekedés, mely erkölcstelen és még rosszakaratú is.

Hasonlóak, ha hatástalan gyógyszereket állítanak elő és adnak el, vagy, ami még rosszabb, ha ártalmas szerek kerülnek ki a kutatásból akár gondatlanságból (Contergan botrány), akár szándékosan (bakteriológiai hadiüzem).

Az egészség tudományt intézményesen is szükséges oktatni, tanítani, hogy legyenek mesterei az alkalmazásnak az orvosok és segítők, akik majd egy életen át jóakarattal gyakorolják és fejlesztik tudásukat és jellemüket, továbbá igyekeznek rávenni az egészségvédelemre szorulókat, hogy fegyelmezetten kerülje az ártót, keresse és alkalmazza a jót, vagyis működjék közre ezekben. A gyógyulás orvos és beteg együttműködésének eredménye. Ehhez is, mint minden más tudományhoz vagy emberi tevékenységhez szükséges, a korunkban sokszor támadott tekintély, mint a mester elismertsége. (Magis latinul: inkább; aki inkább tudja az magister azaz mester; aki nem mester sine magister, azaz magister vagyis bal-ek). Pedig a mester tudásának átvételével vagy gyakorlása ellesésével a tanítvány rengeteg munkát takaríthat meg, vagy olyat tanul, amit könyvből nem is sajátíthat el. Pl. az erkölcsileg kívánatos együttérző, jóságos bánásmód a beteggel, nem kevésbé munkatársaival.

Persze leghatásosabb, ha a nevelés már a gyermekkortól egészséges életre irányul, mind az otthoni, mind az iskolai környezetben. Ezért iktatandó be az elegendő óraszámú iskolai egészség-tanítvány és testnevelés, valamint a felnőttek egészség-kulturális befolyásolása.

Az egészségvédelem rendkívüli módon igényli a drága eszközöket. Ezek kutatása világszerte nagy erővel folyik és nagyon sikeres. Különösen az ártalmatlan képalkotó eljárások berendezései, mint az ultrahanggal működők, vagy a mágneses magrezonancia készülékek vagy a minimális beavatkozással járó optikai kutatószerek és kézművészetek, sőt javítók (telekinetikus manipulátorok). Az egészségvédelemben, éppen költségességük miatt, csak lassan válnak tömegesen hozzáférhetővé. Az erkölcs vezéreltség szerepe itt az, hogy helyesen döntsön a felelős személy – orvos, ezt segítse a gazdasági vezető, hogy kinek, mikor, mire adjon műszeres lehetőséget. Ideális az lenne, ha mindenkinek, akinek szükséges és senkinek, akinek csupán „üzleti” indoka van rá. Hasonló a helyzet a drága gyógyszerekkel. A döntéshozó erkölcsi nehéz helyzete abban áll, hogy igazságos (mindenki megkapja) vagy irgalmas legyen (az éppen rászoruló egynéhány), de akkor a többieknek már nem jut, mert pénzügyi okokból nem tud egyszerre mindenkinek eleget tenni. A közösségi kölcsönös támogatás (szolidaritás) erkölcsi elvének arra kellene kényszerítenie a társadalmat „képviselő” kormányt, hogy a GDP-ből többet – például a GDP 8,33%-át fordítsa a társadalom tagjai egészsége javára – mondjuk a politikai média-hirdetmények, reklámok, „tanácsadók” serege, állami pénzügyi intézetek, magán bankok, bukott tervek (kormány-negyed) stb. aránytalan támogatása helyett. Továbbá szigorúan válassza el a szociális kiadásoktól, gondos tervezéssel kiszámítva. Ez a következőket jelenti. Figyelembe véve a jó-

val korábbi években pénzügyileg még arányaiban elfogadhatóan támogatott egészségvédelmet az alábbiakban javasolt számítások a következőképpen alakíthatók ki. Hogy egészségvédelem mekkora összeg költendő összesen, mutassa az alábbi példa:

Például, ha a GDP 25 000 Milliard Ft, a 8,33% = 2082,5 Mrd/év, ebből személyi (60%), 1249,5 Mrd Ft dologi (40%), azaz 833 Mrd Ft. Dologi: egy „500 ágyas” kórházban (2082,5 Mrd*0,24 / 70 000 ö.ágy)*500 = 3,57 Mrd Ft dologi/év / „500”-as kórház, azaz 7 140 000 Ft/ágy/év jut; 30 beteg/ágy/év esetén 1 betegre jut 238 000 Ft (10 ÁÁN, 82%-os ágykihasználás). A személyi/dologi = 60 / 40 arányt véve, a személyzetre eső évi összeg = 749,7 Mrd Ft / 140 kórházra (70 000/500=140); Eszerint „500-as” kórházanként 5,355 Mrd Ft jut a személyzetre. Ágyszámnyi személyzet azaz 500 fő esetén átlagosan 2975 euro/fő/hó. Európai hasonló átlag 3 – 7000 euro. Egyébként a személyi/dologi arányok: fekvőbeteg kórházban 36/24; járóbeteg intézményben 10,2/6,8; háziorvosi 4,8/3,2; mentők 1,8/1,2; fogászat 1,8/1,2; védőnők 1,8/1,2; gondozók 1,2/0,8; műve 1,8/1,2; betegszállítás 0,6/0,4.

Egészsége sikeres védelmében mind az egyénnek, mind orvosának, mind a közösségnek együtt kell működni a testi, szellemi, közösségi és lelki jólét lehetséges elérésére. (Medicus curat, natura sanat, patiens sanabitur, communitas dat conditiones.)

A társadalmi szolidaritást képviselni hivatott egészség-biztosítás elveit a következők jelenthetik:

- Az egészségvédelem nem „ügy” (magunk intézzük, nem más, mint a pénz-ügy, had-ügy), az egészség nem fejlesztendő (egészebbé?), nem „ipar” (nem sorozat gyártású), nem lehet „piacfüggő”, (mert nem rendelésre adok-veszek bármit), ezért átalakítását rendszerszinten célszerű végrehajtani;
- Személyre szabottan, nem csupán eset-irányultan kell szervezni;
- Nem az igényt, hanem a szükségletet kellene felmérni, ezért a betegellátást kereslet vezérelté tenni a kínálat vezérelt helyett. Az ún. tömeges szűrővizsgálatokat viszont kínálat irányultan szükséges, célzott egészségi lakosság vizsgálatra (CEL) korlátozni, figyelembe véve a kiemelés indokának legalább a fajlagosság és érzékenység számszerű értékeit;
- A kötelező alapbiztosítást megtartani, de kivenni a politika kezéből és lehetőleg helyi érdekűvé tenni;
- A személyes egészségi állapot adatait, leleteit személyi jogként, az egyén tulajdonaként kezelni;
- A szolidaritás elv a fenntartás egyenlő minőségében és elérhetőségében valósuljon meg;
- Az átalakítással olyan rendszert kellene létrehozni, mely az egyént is, a közösséget is az egészségük védelmében anyagilag érdekeltté, szellemileg képzetesebbé, lelkiileg a bizalmat erősödővé teszi;
- Az egészségvédelemben oktatva gyógyítunk és kutatva oktatunk. (Az orvosképzés nem tartozhat az Oktatási Minisztérium alá).

Jelenleg ezek az elvek nem érvényesülnek maradéktalanul; vagy azért, mert más, ellentétes elvek hatnak, vagy,

mert a rendszer intézményei alkalmatlanok. Ezért sürgető az egészségvédelem alapvető átalakítása.

Cikkünk folytatását lapunk következő számában találják meg Tisztelt Olvasóink.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] Naszlady A.: A posztmodern, mint a haladás végpontja, *Eü. Gazd. Szemle* 47: 1, 32-36, 2009
- [2] Naszlady A.: A gazdaság emberi tényezői, *Eü. Gazd. Szemle* 47:3, 19-23, 2009
- [3] Abraham Lincoln: W. F. Elkinshez írt levél "I see in the near future a crisis approaching that unnerves me and causes me to tremble for the safety of my country. . . . corporations have been enthroned and an era of corruption in high places will follow, and the money power of the country will endeavor to prolong its reign by working upon the prejudices of the people until all wealth is aggregated in a few hands and the Republic is destroyed." – U.S. President Abraham Lincoln, Nov. 21, 1864
Cit. from 1950 Lincoln Encyclopedia, compiled by Archer H. Shaw, which "authenticates" the quote by citing a purported 1864 letter from Lincoln to one Col. William F. Elkins found in Emanuel Hertz's 1931 book, *Abraham Lincoln: A New Portrait*.
- [4] Csernohorszky V.: Az ökonómia diktatúrája, *Kézirat* 2001, 53-54 old.
- [5] David C. Korten: *When Corporations Rule the World*, Ed. Kumarian Press USA 1995
Magyar fordítás: *Tőkés társaságok világhuralma* Kapu Kiadó 3-ik kiad 1997. 150.old
- [6] Hanna Arendt: *The Human Condition* 1957 cit. (4)
- [7] Jean-Yves Calves SJ in John Sweeney – Jef Van Gerwen: *More EU-rope. A Critical Christian Inquiry into the Process of European Integration*, Ed. Pharos, Kampen 1997.
- [8] J. Habermas and J. Ratzinger: *Dialektik der Säkularisierung: Über Vernunft und Religion*, F. Schuller (ed.). Freiburg: Herder. 15-37.
- [9] II. János Pál pápa: *Sollicitudo rei socialis encyclica* 1987
- [10] *Nature* 453, 980-982 (19 June 2008)

A SZERZŐ BEMUTATÁSA

Prof. Dr. med. Naszlady Attila, belgyógyász, európai kardiológus, kiváló orvos, kiváló oktató. A SOTE, a HIETE, a BME tanrendi előadó professzora; az Országos Korányi Pulmonológiai Intézet főigazgató főorvosa. A Budai Irgalmasrendi Kórház főigazgató főorvosa, 2000-2006; Batthyány-Strattmann díjas; a Jeruzsálemi

Szentsír Lovagrend parancsnok tisztje; az Európai Orvostudományi Társaságok Szövetsége elnöke 1998-2000,

az Orvostudományi Világszövetség v. alelnöke 2000-2002, a Magyar Máltai Szeretetszolgálat Máltai aranykeresztrel kitüntetett országos orvos-vezetője; a Magyar Tudományos Akadémia doktora; a Szent István Akadémia rendes tagja; a Római Pápai Tudományos Akadémia (Accademia Pontificia Tiberina) rendes tagja; a Magyar Köztársaság Tiszti Keresztje kitüntetettje. Számos tudományos társaság tisztségviselője, 145 tudományos közlemény, 15 könyv vagy -fejezet, 70 publicisztika szerzője, újságíró Niveau-díjas. 2002-től, az IME megalakulása óta a Szerkesztőbizottság Tanácsadó Testület elnöke.

Helyreigazítás

Az IME 2010. februári számában jelent meg Bánky Bea tollából riport Jeremy T Bonfini-vel a HIMSS alelnökével. Az 54. oldal utolsó bekezdésében tévesen jelent meg egy adat.

Helyesen:

„Ezer európai krónikus beteg közül ma 30 kap egyszerre megfelelő diagnózist, megfelelő ellátást, és tartja be az orvos utasításait. 970-en eurómilliárdokban mérhető kiadásokat okoznak országaik gazdaságának, mivel gyakorta az ellátórendszer csúcsán kötnek ki és olyan állapotba kerülnek, hogy kiesnek a munkából.”

Szerk.